

Umělecká reprezentace
v
privátní
a
veřejné sféře
v
1. polovině 14. století

Rukopisy, náhrobní skulptura,
umění 1. poloviny 14. století ve Střední
Evropě

Francouzské madony,
přenosné oltářní retábly
a
profánní předměty
ze slonoviny

Madona, Normandie,
Pokladnice katedrály
sv. Víta v Praze
poč. 14. století

Slonovinové diptychy,
Walters Art Gallery, Baltimore
1. polovina 14. století

FIG. 3

FIG. 4

FIG. 5

Baltimore, Walters Art Gallery: Ivory Diptychs

Pařížské profánní řezby ze slonoviny
Kryt zrcadla se zobrazením hradu lásky/ Kryt na
voskovou tabulku se zobrazením fontány mládí,
Metropolitan Museum of Art (Cloisters), 2. čtvrtina 14.
století

Typy rukopisů rozšířených na počátku 14. století

- **Bible** – Vzhledem ke značnému rozsahu nebyla rozšířena obecně. Její místo zastupovaly jiné knihy určené pro konkrétní část liturgie (viz dále).
- Ve Francii kolem r. 1220 vznikla **Bible moralisée** – zkrácený text biblických scén doprovázený typologickými páry obrazů, většinou ve tvaru medailonů po 8 na každé stránce
- **Biblia pauperum** – typ knihy vzniklé na sklonku 13. století v níž byl vyobrazen život Krista podle typologií se Starým zákonem.

Typy rukopisů rozšířených na počátku 14. století

- **Žaltář** – obsahuje 150 žalmů ze Starého zákona, jejichž přednášení tvoří ústřední část mše. Žaltáře byly užívány již od dob Karla Velikého a byly odříkávány také v rámci soukromé zbožnosti.
- **Evangeliář, evangelistář, knihy perikop** – evangeliář obsahuje kompletní text všech čtyř evangelií. Je nejdůležitější z liturgických knih, byl užíván při přísahách. Jeho součástí je kánonová tabule – křížový systém odkazů na stejné části textu v různých evangeliích pro snazší orientaci umístěný na počátku knihy. Evangelistář obsahuje jen určité pasáže (perikopy) z evangelií, jež jsou součástí sváteční liturgie

Typy rukopisů rozšířených na počátku 14. století

- **Sakramentář, misál** – užíván od 7. století knězem. Obsahuje všechny modlitby a texty užívané během mše. Kniha je někdy doplněna kalendářem. Hlavní dekorací je tzv. **Kánonové ukřižování** umístěné od karolinských dob na začátku knihy. Od 13. století nahrazen sakramentář **Misálem** zahrnujícím kompletní návod pro sloužení mše v průběhu celého roku. Neobsahuje modlitby ze sakramentáře, které jsou zahrnuty v pontifikálu

Typy rukopisů rozšířených na počátku 14. století

- **Breviář (breviář)** – kniha liturgického zpěvu a modliteb určená klerikům obsahuje texty a zpěvy denního officia – vigilie, laudy, primy, tercie, sexty, nony, vespery (nešpory) a kompletář.
- **Graduál, antifonář** – kniha liturgických zpěvů
- **Kniha hodinek** – modlitební kniha pro laiky, typologicky podobná breviáři, většinou nákladně iluminovaná. Obsahuje kalendář s kristovými a mariánskými svátky a svátky lokálních světců, čtení z evangelií a modlitby k Panně Marii, Sv. Kříži, Sv. Duchu, také pašijové modlitby a modlitby za mrtvé

Typy rukopisů rozšířených na počátku 14. století

Knihy nenáboženského charakteru

Rytířské romány - Aeneida, artušovské legendy, Píseň o Rolandovi etc.

Básnické texty - Codex Manesse

Historické kroniky - Grandes Chroniques de France

Bestiáře - Physiologus (text ze 4. století - základní zdroj znalostí o středověké přírodě a živočiších)

Cestopisy - Milion

- 1-2. Verso/Recto = označení stránek, 3. Ornamentální rám sestávající z vegetabilních ornamentů, jsou-li tu postavy jedná se o droalerie
4. Historizující iniciála – iniciála vyplněná iluminací postavy či celým výjevem, 5. Bas-de-page – obrazová část v dolní části textu, ilustrovaná scénami či droleriemi, 6. Iniciála – První písmeno v určité sekci, zvýrazněné pro rychlejší vyhledávání.

Žaltář sv. Ludvíka, Opilý Noe,
Bibliothèque nationale Paris, 1260-1270

Žaltář Roberta de Lisle, British Museum, 1308 - 1310 a před r. 1319

De vniuers regibus.
Oramus per vniuers.
De vniuers regibus.
Oramus per mortuis.

Qompaynouns uez co ke ico uos
 Et py ke ico ne me deuoy.
 De grant pour le quoc me tremble.
 Car la tres mois ensemble.
 Cum al sunt hidous et diuers.
 Mitez a manger des uers.
Scandus rex vniuers.
Escunde dist ico ay enue.
 Compaynouns de amēdr ma me.
 Et top ay fet de mes uoluntez.
 Et mon quoc est entalentez.
 Et fet tant ke malme acorde.
 Et dieu est de misericorde.
Mortuis rex vniuers.
Querz uif ki destrint ses mens.
 Qui s'quet fut fet bone humeis.
 Et hy dieu reuueit nele peire.
 Et co fut folie trop aperte.
 Et ce folie ne fist unkes dieu.
Si coute ioye et si gitez veduntz.

Querz mort dist li seund mort.
 Et ce est ke la mort.
 Nous ad fet nels cum nous sumus.
 Et no' puziez come nous sumus.
 Et ut l'et ia si pur ne si fin.
 Et re puruez uo' teuant la fin.
Mortuis rex mortuis.
Etez mort dieu sachez.
 Et co fu de mon lynage d'uef.
 Et truces reys et comestables.
 Et eals et riches topanz mes tables.
 Et fu si hidous et si nux.
 Et moy uer ne daigne nuls.

Jean Pucelle
(činný cca 1319- 1335)

Breviář z Belleville
Bibliothèque
nationale de France,
Paris
1323-1326

Jean Pucelle

(činný cca 1319- 1335)

Kniha hodinek královny Jeanne d'Évreux, Metropolitan
Museum of Art, 1325-1328

Jean Le Noir (činný cca 1335- 1380)

Žaltář královny Bonny Lucemburské, Metropolitan
Museum New York, 1348-1349

L apres commence une
monlt meueilleuse et hoz
uble exemplaure que len
dit de un moide un mo

L com la matiere no' con
Il furent li cō due ou con
Trois noble hōme de grūt
Et de genal com ful a roy.

Codex Manesse
Illustrace k básni
Conrada Altstetena
Heidelberg
Universitätbibliothek
1310-1340

Codex Manesse
(Heinrich Frauenlob
diriguje dvorskou kapelu)
Heidelberg
Universitätsbibliothek
1310-1340

Pasionál
abatyše Kunhuty,
Národní knihovna
Praha
1312 a po 1321

Pasionál
abatyše Kunhuty,
Národní knihovna
Praha
1312 a po 1321

*Ihs salutat matrem suā cum osculo pacis dicens.
Salve mellita mea floscula vgo maria.*

labbati aurea rutilatione resplendunt iuxta
quod psalmigraphus longe antea pphetavit
Nox iniquens sicut dies illuminabitur Et
sic facta est hec nox illuminatio mea nidelu
is meis Nam subito michi dilectus filius affi
xit et resurgente in habitaculo lumine hys
uerbus me dulciter salutavit. Ave inquit
mater mi ave. Quasi dicat. Ve iam merous
deponē quia sine ut me in utero concepisti et
sine dolous molesta iugo ymanens peperisti
plangere desine lacrimas absterge genitus re
pelle suspiria reuē iam enim implete sūt scrip
ture quia oportuit me pati et amictus resur
gere iam prostrato pncipe mortis infernum
exsoluau potestatem in celo et terra accepi et
ouem perditam ad ouile pro humero repo
taui quia hominem qui perierat ad regna
celestia reuocau. Gaude igitur mater aman
tissima quia facta es celi et terre regna
Et sicut morte interuenisti obtinui dominū
inferorum sic ascensionis gloria resurgente
regniū accipiam super nos. Ascendam igitur
ad patrem meum ut preparem me diligen
tibus locum Tu autem surge dilecta mea co
lumba mea speciosa mea electa michi et pre
electa nunc iam nupresenti gaudiū tibi infu
turo longe gloriosius eternaliter ymanis. Ista
mo in montem syon matre cū discipulis con

Pasionál
 abatyše Kunhuty,
 Národní knihovna
 Praha
 1312 a po 1321

Žaltář královny
Elišky Rejčky,
MZK Brno
asi r. 1323

Náhrobní skulptura a portrétní charakter vyobrazení donátorů

Votivní reliéf z Alte Kapelle München, 1324

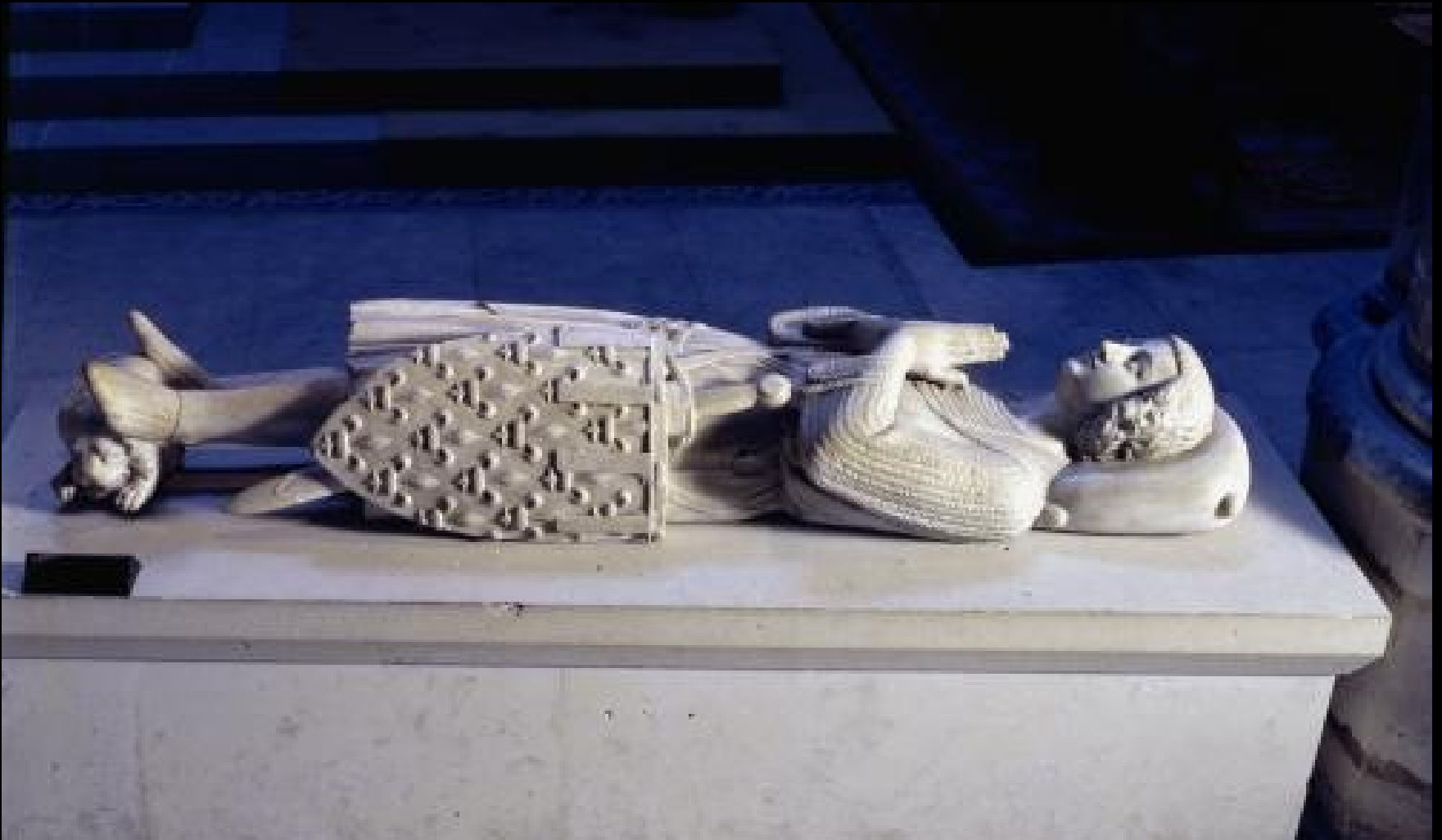
Votivní reliéf z Alte Kapelle, detail obrazu Ludvíka Bavora, 1324/ Náhrobek Rudolfa I. ve Špýrském dómu, asi r.1294

Portrét Jana II. Dobrého, kolem r. 1350/ Portrét Rudolfa IV.
Zakladatele, 1360-1370/ Votivní obraz Jana Očka z Vlašimi,
Karel IV., 1360-1370

**Jean Pepin de Huy, náhrobek Roberta d'Artois,
Saint Denis, 1317**

Umění na středoevropských dvorech v 1. polovině 14. století

- Na počátku 14. století existuje v Evropě několik významných uměleckých center, (Kunstlandschaft), jež poskytují možnosti výběru typu umělecké reprezentace
- Typy vyobrazení, ikonografie a výtvarné postupy jsou ve střední Evropě přejímány především z Francie, Itálie a Byzance.
- Někdy můžeme při studiu výtvarných památek spojených bezprostředně s panovníkem či jeho okolím, hovořit o dvorském umění, a to především v případě, kdy je z daných možností výtvarných řešení vytvořena nová svébytná stylová varianta.

Dvorské umění Ludvíka Bavora

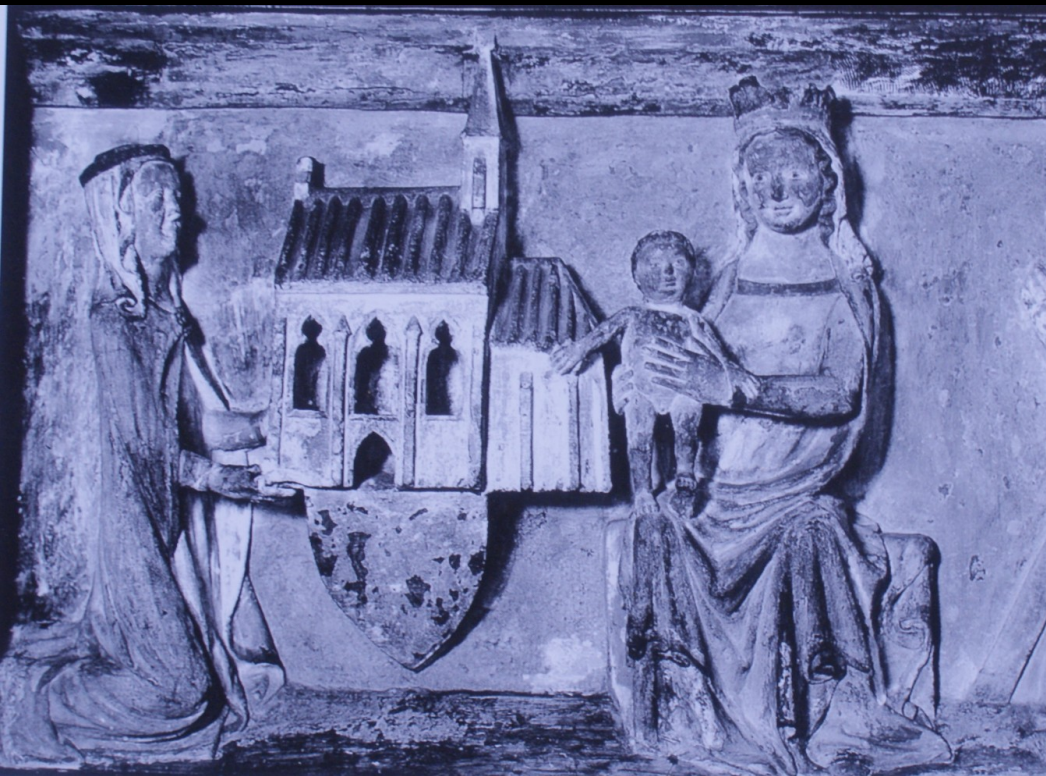
Madona z Weiler
Württembergisches
Landesmuseum
po 1320

Madona z Oseka/
svorníky z kláštera v Dolní Kounici,
1320-1340

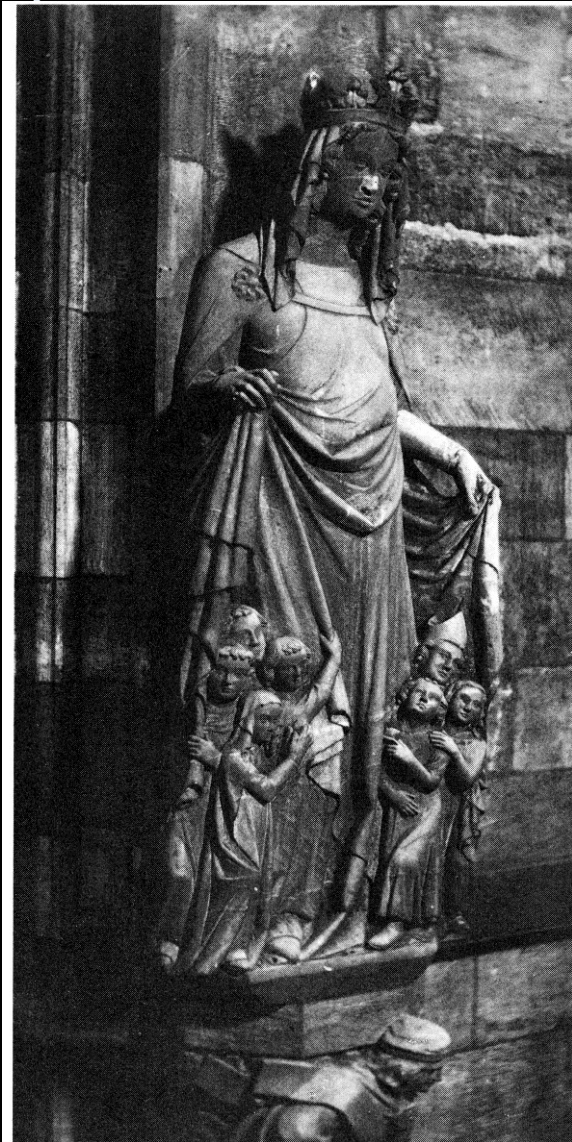

Pieta z Jihlavy, chrám sv. Jakuba v Jihlavě, 2. čtvrtina 14.
století

Umění na dvoře rakouských vévodů

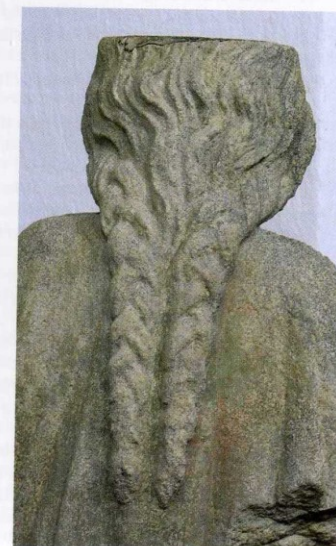
Madona Ochránitelka, Svoník s tématem Panny Marie s
jednorožcem, Chrám sv. Štěpána ve Vídni, 2. čtvrtina 14.
století

Madona z Brankovic, Moravská galerie v Brně/ Světice z Petrova, 2. čtvrtina 14. století

Detailní provedení obou skulptur je, co se týká individuální sochařské práce, rozdílné.

Světice bez obroučky je poněkud mohutnější, rysy tváře má měkčí, vlasy volněji zkadeřené, záhyby draperie vyšší a plnější, zadní strana skýtá bohatěji vypracovaný pohled. Autor světice bez obroučky byl konzervativnější, školením starší, více spjatý ještě s pokračující velkou formou střeoevropské skulptury kolem roku 1300.

Klosterneuburský oltář- přední a zadní strana, klášter v Klosterneuburgu u Vídně, 1181 a 1331

Klosterneuburský oltář- Ukřižování, Noli me tangere, klášter v Klosterneuburgu u Vídně, 1331

Děkuji za pozornost